

הקדמה שלי

מן הסירורים את הפסוק וזאת התורה אשר שם משה לפני ב"י על פי ה' ביד משה. ועור פסוקים כאלה. ומדוע לא יהיה נקל בעיניהם להוציא דבה גם על הוזה"ק:

ועל דבר קדמות הוזה"ק מביא שם בהקדמה הנ"ל ג"כ בשם רבי אברהם זכותא הנ"ל. וזה לשונו. דע שספר הזהר היה נקרא „יהי אור“. וכן ראיתי בספר מנורת המאור שקורא לו מדרש יהי אור. ואמרו שספר הזהר היה נגזר במירון במערה אחת ומצאו ישמעאלי ומכרו לרוכלים בגליל העליון. ונפלו קצת גליונות ממנו ביד חכם אחר שבא מן המערב. והלך וחפש וסיבץ הגליונות מן הרוכלים. כי היו הרוכלים חובשים בהם תבלין. אמנם עיקר מוצאו היה מעיר מערי המערב הנקראת „תורגא“. ואפשר שאותו חכם המערבי הוא הולוכו לעירו:

ובדבר קושיא ב' די להעתיק מן הפסק של הגאון החכם המפורסם רבי יצחק דלמאש זצ"ל. וזה לשונו לאחר שהביא קשיות השואלים על מה ולמה לנו לימוד סודות התורה. כתב הריני נותן לכם תשובה כוללת על כל הטענות. והוא שספר הזהר נתחבר ונכתב בדורו של רשב"י שהסכימו בו מן השמים כי היה ראוי לכך וגלגלו זכות על ידו ועל ידי חבריו כדי שבסוף הימים בדורו של משיח בזכות זה יגאלו ישראל. וכמו שבמצרים היה צריך לזכות ישראל בדם פסח וכדם בדם כרי להוציאם מאבות הגלות והיה די במצות אלו. כן כדי להוציא ישראל מהגלות הזה צריך שיזכו בידעית הנסתר. כי כל הנביאים לא נבאו לימות המשיח אלא על זה. ואל יהיה זה בעיניך פלא וצא וחשוב כי הזמן ענין אלהי לא תושג אמתתו כי אם למי שבראו. וכן נזרה חכמתו שתתגלה יפעת מאורו פעם ותהיה האמת מבהקת בעולם השפל כשמש בתקופת תמוז. ולפעמים תהיה האמת נעדרת או תהיה בעלטה ובאפלה אין רואה. ולא שיהיה העכוב מצדו חלילה שאין כילות אצל המשפיע. אבל מצד המקבלים שאין הדור ראוי והגון לכך. והיקש על התורה הקדושה כי הזמן נחלק עליה כמו שאמרו ז"ל שני אלפים תהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח. כי השני אלפים הראשונים לא היו ראויים לתורה. ובאותו הזמן היתה התורה נגזזה בבית נגזיו חתומה באוצרותיו כמוסה עמו ולא זכו בה רק יחירי סגולה כאבות והשבטים. ואחר נתפרסמה במעמד ששים רבוא בהר סיני. כן סתרי תורה היו עד הנה סתומים לא נודעו כי אם לבני עליה והנם מועטים לפי שלא בא זמנם להתפרסם. ועל כן לא היו נביאים כי אם אחר מעיר ושנים ממשפחה. אבל בשני אלפים של ימות המשיח תתפרסם זאת החכמה ותתגלה לכל. כל שכן עתה שקרובה הישועה להגלות. הלא תראה ההתעוררות המופלג כי ננע

הן כל מה שאני מוציא לאור יותר חלקים מן הזהר הקדוש בהעתקת לשה"ק יותר אני שומע מה שהבן שואל. ולא רק שואל אלא שמחפש קושיות להקשות. והקושיות הן שתיים בכלל. וכפל כפלים בפרט. אחת. היתכן לשנות הסתדרות הוזה"ק מה שסדרו רשב"י והחבריה קדישא. ועתה הרהבתי בנפשי עוז לסדר מאמרי הוזה"ק בסדר אחר. האם חכם אני יותר מן אותן הקדושים שחברו ספר הוזה"ק. והשנית. קושיא הישנה. למה לנו לעסוק בנסתרות. האם לא די לנו הנגלות לנו ולבנינו של התורה הקדושה. והלא אנו רואים גדולי עולם שפחדו ליכנס בפרסם של סתרי התורה. ועל אותן שתי הקושיות לא אענה חלקי רק שיהיה די להביא מה שכתבו בענין אותן שתי הקושיות גאוני עולם וצדיקים גדולים המפורסמים בעולם היהדות.

בדבר קושיא א' אעתיק מן ההקדמה לספר הקדוש „אור החמה“ שעל הוזה"ק. שם מובא מה שכתב הגאון והצדיק רבי אברהם זכותא זצ"ל בספר היותסין. וזה לשונו. צריך לדעת שרשב"י ע"ה לא עשה הוא בעצמו ספר הזהר אלא שבנו ותלמידיו ותלמידיו תלמידיו לקטו וקבצו מאמרי רשב"י והוסיפו דרשות שלהם ומוזה נעשו כל ספרי הזהר ונמשך חיבורם עד יותר מן ששים שנה אחרי מות רשב"י. ובפרשת וישלח שם (דף קסח). מביא דברי הרב הגאון והצדיק רבי אברהם גלאנטי זצ"ל. וזה לשונו. מה שנמצא בזה"ק כמה פעמים תיבות כמא דתנינן. אין זה מן בעל המאמר. אלא שזה דברי אותן החכמים שהיו בזמן הגאונים שהם לקטו וקבצו המימרות והדרשות של הוזה"ק שכתבם רבי אבא שהיה סופר של רשב"י. והם חלקו את המאמרים לפרשיות התורה. ובשביל התייבוב לחבר את המאמרים ולקשרם זה בזה אמרו הם משלהם האי כמא דתנינן וכו'. וכיוצא בזה יש רבים בזהר וכלהו מתרצו בהכי. עכ"ל. וכן אני אומר שקושיא א' שפיר מתורצת בהכי:

כהיום נודע שדברים האלה ירמוזו על החכם המקובל הגדול רבי משה בן שם טוב דיליאן. אשר לידו באו אותן מעט הקונטרסים מאמרי הוזה"ק והוא סדרם על פרשיות התורה. ובאמת עבודה קשה מאד היתה לו הסתדרות הראשונה. אמנם לאחר הסתדרות הראשונה אם נראה להטיב את ההסתדרות באופן יותר טוב. מדוע לא נעשה כך. ומכאן אומרים המבקרים המשכילים אשר דברי הזהר כפז מוכיבים בעיניהם. באשר ששמעו שאשת רבי משה דיליאן התפארה לאחר מותו שבעלה הוא בעל המתבר של ספר הזהר. אבל אין זה חידוש. כי הלא הם מכחישים ג"כ שהתורה הקדושה לא נאמרה מפי הנבוכה. ומחשו

כלב כל איש ואיש מיושבי הארץ לבקשו בדמים יקרים. זה סימן מובהק כי באו ימי פקודה עת הזכיר הגיע דלומיר אינש כי לזייל באורחא סודות התורה לקיים ובלכתך בדרך. וקול התור תגרי זהב את נקודות הכסף נשמע בארצנו. כי לפי דברי הזרז זכות למור ספרו הוא המלאך הגואל וז"ל. וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך כד אתגלייא לתתא בדרא בתראא בסוף יומיא ובגנייה וקרתאם דרור בארץ וגו'. ובמקום אחר ז"ל אמר ליה אליהו לר' שמעון ר' ר' כמה זכאה אנת דמהאי חבורא דילך יתפרנסון כמה עילאה עד דאתגלייא לתתאי בסוף יומיא ובגנייה ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו כו'. הרי לך מבואר שזכות העיון בספר הזהר מספיק להשיב שבותנו ולהעביר גלותנו. ועליו אמרו זכו אחישנה כי בעבורו יהיו ישראל נגאלין ויקרא דרור בארץ. ובמקום אחר יבשר הזהר שבדור שעתיד המשיח להתגלות בו יותן הרשות להתגלות ספרו וחבורו. וז"ל בפתיחה גדולה בתקונים. והמשכילים יזהירו וגו' והמשכילים אילין ר"ש וחברייא. יזהירו כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון כו' עד לגלאה לון רזין טמירין דלא אתיהיב רשו לגלאה לון עד דייתי דרא דמלאכ משיחא וכו'. ואל תגמגם לומר שאין רשות לגלותם עד אחר ביאת המשיח. שזה שקר וטעות גדול. דיקא נמי דאמר עד דייתי דרא דמלאכ משיחא ולא קאמר עד דייתי מלאכ משיחא וכל זה פשוט. ולמען תדע שזה החבור מן השמים הסכימו עליו. לך לך בפתיחה הקטנה מן התיקונים ותמצא שם בלשון זה והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו' אילין אינן רבי שמעון בן יוחאי וחברייא ורבי אבא ורבי יוסי ורבי חייא ורבי אלעזר ושאר חברייא דאזוהרו זהיר לעילא כזהר הרקיע מאי כזהר אלא כד עבדו האי חבורא אסתכמו עליה לעילא וקראו ליה ספר הזהר. ומצדיקי הרבים כדון יהון נפישין ככוכבים לעולם ועד דלא אחשיך נהורא דלהון לעלם ולעלמי עלמין. בההוא זמנא דאתחבר האי חבורא רשותא אתיהיב לאליהו לאסכמא עמהון ביה ולכל מארי מתיבתא דלעילא ותתא וכל חיילין דמלאכין עלאין ונשמתין עלאין למחוי עמהון באסכמותא ודעותא וכו' ע"כ. ואל תפול

עליך אימתה ופחד פן תהרוס ותקציץ ונמצאת מאבד עולמך בשעה אחת. אל תחוש ואל תירא כי ה' יהיה בך סלף ושמר רגלך מלכד. כי מצוה גודרת מצוה. ואפילו אם תטעה אין שגגתך עולה זדון. אדרבה צדקה תחשב לך ותראה אלהים בציון וזבירושלים של מעלה ותזכה לקבל פני השכינה. עכ"ל:

ועוד מובא בהקדמה הנ"ל לספר אור החמה. וז"ל אמנם סוד רעיא מהימנא מציאתו היא מקום הנשמות בעולם מנוחתן. שהיה משרעה עם רשב"י וחביריו מקבצים הנשמות והרוחות והמלאכים שם לצורך חבור זה כנזכר בתיקוני הזהר. וחבור זה הוא בענין טעמי המצות. ואין מי שידעם כמרעה שנקרא רעיא מהימנא. ולכך דרכו תמיד בזה הספר להתפלל על ישראל שיתרצו מעשיהם ליחד השכינה ולקבל גזרת הגלות הקשה המתחדשות על ישראל. וזאת היתה כוונת רשב"י ע"ה וכוונת שאר נשמות הצדיקים בחבור הזה שהוא צורך נבזה לבטל הדינים. וכל דור ודור שחכמה זו מתגדלת ונתוספת בהם זוכים ליחד השכינה ולבטל הדינים והגזרות. וכן היתה זאת עיקר כוונת רשב"י בחבור ספר הזהר כמה שהיה הוא עם חביריו עוסקים בסודות התורה כדי לגרום יחוד קב"ה ושכינתיה ע"י הסוד שהוא ר"ז דהיינו אור. ורצה ליחדה עם התפארת עכ"פ יחוד מועט ע"י חבור זה. וזאת גורם ביטול הקליפות וקלות הגלות של ישראל בין האומות להצילם מרעתם וכו'. וספר הזהר עתיד להתפרסם בימי מלאכ משיחא. וכל אותם שיזכו אליו יזכו לגאולה השלימה בעזרת הש"י. ובהי בטחנו שנהיה בכלל הזוכים. אמן כי יהי רצון. עכ"ל:

ובמקדש מלך פרשת פנחס (רמב.) מובא ג"כ כעין זה בענין הרעיא מהימנא והתיקונים וז"ל אמנם האמת אצלי שהרבה דברים שחדשו בנן עדן התנאים והאמוראים זמן רב אחרי מיתתן נתגלו לנו. ורוב הדברים שנמצא בזהר מעניני האמוראים והגאונים הוא מאשר חרשו בחיבורא בתראה אחרי מותן בג"ע. וזהו שנמצא בזהר ר"מ הלשון ובחבורא קדמאא וכו'. ובהו יתורצו הרבה קושיות. עכ"ל. ודי בזה למכין ומורה על האמת:

תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך בקבר התורה תלך. עליך מדינה דהיא עלמא. והקיצות. כד קב"ה יתער רוחן ונשמתין לחיה מתא. כדן היא תשיחך. היא תבא סניגוריא על גופא. בגין דיקומין אינון גופין דלשדלו בצוריתא כדקא יאות. ולגין אינון דיקומין בקומיתא לחי עלמא. כדא' (ה) ורבים מיכסי דאמת עפר יקלו אלה לחי עולם וגו'. ולגין אינון לחי עולם. בגין דלעסקין בחי עולם דלחיו אורייתא. ותא חוי כל אינון דלשדלו בצוריתא. הסו גופא יתקיים ואורייתא תגין עליה. מאי עמא. בגין דבסהיא שעתא יתער קב"ה חד רוחא דכליל מארבע רוחין. וסווא ליחא דכליל מארבע רוחין יודמן לכל אינון דלשדלו בצוריתא. לחיה לון כסאי רוחא. בגין דיתקיים לעלמין. ואי תימא הא כתיב (ג) מארבע רוחים בואי הרוח. ואמאי לא אתקיימו. דהא כלבו מימי כמלקדמין [ה] תא חוי הסווא זמנא דלוקים קב"ה על ידא דיוקאל אינון מתא. אט"ג הסווא רוחא הוה מארבע רוחא לא נחית לקיימא לון בקיימא. אלא לחאמא דומין קב"ה לחיה מתא כסווא גוונא. ולקיימא לון כרוחא דלעכליל כסאי גוונא. ואט"ג דלשדלו גרמין כסווא שעתא כמא דהו. קב"ה כעא לחאמא לכל עלמא דלחיו זמין לחיה מתא. אכל לזמנא דחתי מאי כתיב (ג) יחיו מתוך נבלתי יקומין. דומין לנחית כסו בצלדיקא הסווא רוחא דלעכליל מארבע רוחין. בגין דקב"ה זמין לקיימא לון קיימא שלם כעלמא כדקא יאות. ואינון דלשדלו בצוריתא כסאי עלמא היא קיימא עליה דכ"ג ודלעכידת סניגוריא עליה קמיה דקב"ה. רבי שמעון אמר כל אינון עלמין דלורייתא וכל הסווא אורייתא דלשדלו כד כ"ג כסאי עלמא. אינון מלין וסאי אורייתא קיימין קמי קב"ה ודלעכידת קמיה. והיא ארימת קלין ולא אשכחת מניה. ולסווא זמנא היא תשיח ותימא כסו דלעכידת דר נא ודלשדלו כסאי עלמא. וע"ד אינון יקומין בקיימא שלם לחי עלמא כדקאמרן. ובג"כ כי ישרים דרכי ה' לדיקים ילכו צם ופושעים יכשלו צם:

(ד) תו א"ר יהודה תא חוי כתיב. אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. כמה אית לון לבני נאח ללשדלו בצוריתא. דכל מאן דלשדלו בצוריתא לסווי ליה חיים כעלמא דין ובעלמא דחתי. וזכי בתרין עלמין. ואפילו מאן דלשדלו בצוריתא ולא ישתדל צם לשמה כדקא יאות. וזכי לאגד צם כעלמא דין. סה"ד (ה) אורך ימים בימינה. אורך ימים לסאי דלשדלו בצוריתא לשמה. דאית ליה אורך ימים כסווא עלמא דביה אורכא דיומין. ואינון יומין אינון יומין ודאי. תמן אינון רחלנו דקדושא דלעילא דלעלמין דר נא כסאי עלמא דלשדלו בצוריתא. בגין דלעכידת כסווא עלמא. בשמאלה עושר וכבוד. אנר צם וסווא אית ליה כסאי עלמא לסאי דלשדלו בצוריתא שלא לשמה. וכל מאן דלשדלו בצוריתא לשמה. כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אולא קמיה ומכרתה קמיה. ואגינת עליה דלא יקרבוו כסווא מאריכוו דיונא. כד כתיב גופא בקב"ה היא נטרם ליה. כד בשמאלה אולא דלעכידת למיתב באתרה אידי אולת קמי הסווא כשמתא. וכמה תרעין אכדורו מקמי דלורייתא עד דלעלית

לדוכתא

מראה מקומות (א) דניאל י"ב (ב) יחזקאל ל"א (ג) ירמיה' כ"ד (ד) וישע' קסד: (ה) משלי ב'

זין הזהר

תשמר עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך בקבר התורה תלך. עליך מדינה דהיא עלמא. והקיצות. כד קב"ה יתער רוחן ונשמתין להחיות מתים. או היא תשיחך. היא תהיה מליץ טוב על הגוף. בשכבך שיקומו אותן הגופים שעסקו בתורה כראוי. ואלו הם אשר יקומו בראשונה לחי עולם. כמ"כ (ה) ורבים מיכסי דאמת עפר יקיצו אלה לחי עולם וגו'. ואלו הם לחי עולם. לפי שעסקו בחי עולם שהיא התורה. ובוא וראה כל אותן שעסקו בתורה. אותו הגוף יתקיים והתורה תגין עליו. מה המעם. לפי שבשעה ההיא יעורר הקב"ה רוח אחד הנכלל מארבע רוחות. ואותו רוח הנכלל מארבע הרוחות יודמן לכל אותן שעסקו בתורה. להחיותם ברוח הזה. לבעבור שיתקיימו לעולם. ואם תשאל הלא כתוב (ג) מארבע רוחות בואי הרוח. ולמה לא נתקיימו. שהרי כלם מתו כמקדם [ה] בוא וראה בזמן ההוא שהחיה הקב"ה על ידי יחזקאל אותן המתים. אט"פ שרוח ההוא היה מארבע הרוחות לא ירד להחיותם בקיום. אלא להראות שעתיד הקב"ה להחיות המתים כדמיון ההוא. ולחקיקם ברוח שנכלל כדמיון הזה. ואט"פ שחזורי העצמות בשעה ההיא כמו שהיו. רצה הקב"ה להראות לכל העולם שהוא עתיד להחיות המתים. אבל לעתיד לבוא מה כתוב (ג) יחיו מתוך נבלתי יקומין. שעתיד להכניס בהצדיקים רוח ההוא שנכלל מארבע רוחות. לפי שעתיד הקב"ה להקים להם קיום שלם בעולם כראוי. ואותן שעסקו בתורה בעולם הזה היא קיימת עליהם ונעשית מליץ טוב עליהם לפני הקב"ה. רבי שמעון אמר כל אותן דברי תורה וכל התורה היא שעסק בה האדם בעולם הזה. אותן הרברים ואותה התורה קיימים לפני הקב"ה ונאמרת לפניו. היא תרים אותן קולות התורה ולא תשתכח ממנו. ולזמן ההוא היא תשיח ותאמר כפי שהשיג האדם ועסק בה בעולם הזה. וע"כ הם יקומו בקיום שלם לחי עולם כמו שאמרנו. ולפיכך כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו צם ופושעים יכשלו צם:

(ד) עוד א"ר יהודה בוא וראה כתוב. אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד. כמה יש להם לאנשים לעסוק בתורה. שכל מי שעוסק בתורה יהיה לו חיים בעולם הזה ובעולם הבא. וזוכה בשני עולמות. ואפילו מי שעוסק בתורה ואינו עוסק בה לשמה כראוי. וזכה לשכר טוב בעולם הזה. וז"כ (ה) אורך ימים בימינה. אורך ימים לזה העוסק בתורה לשמה. שיש לו אריכת ימים בעולם ההוא שיש שם עיקר אריכת הימים. ואותן הימים אשר שם הם ימים ודאי. שמה הוא במחון הקדושה שלמעלה שבטוח בו האדם בעולם הזה לעסוק בתורה. בשביל שיתחזק שם בעולם ההוא. בשמאלה עושר וכבוד. שכר טוב ושלמה יש לו בעולם הזה למי שעוסק בתורה שלא לשמה. וכך מי שעוסק בתורה לשמה. כאשר יוצא מעולם הזה התורה הולכת לפניו ומכירת לפניו. ומגינה עליו שלא יקרבו אצלו שרי הדיון. כאשר הגוף שוכב בקבר היא נטרם לו. כאשר הנשמה הולכת להתעלות לשבת במקומה הולכת התורה לפני אותה הנשמה. וכמה שערים נפתחים מלפני התורה עד שנכנסת הנשמה למקומה

הא' א"ר יהודה
בוא וראה
כמה יש להם
לאנשים לעסוק
בתורה
שכל מי
שעוסק
בתורה
יהיה לו
חיים
בעולם
הזה
ובעולם
הבא
וזוכה
בשני
עולמות
ואפילו
מי שעוסק
בתורה
ואינו
עוסק
בה
לשמה
כראוי
וזכה
לשכר
טוב
בעולם
הזה
וז"כ
(ה) אורך
ימים
בימינה
אורך
ימים
לזה
העוסק
בתורה
לשמה
שיש
לו
אריכת
ימים
בעולם
ההוא
שיש
שם
עיקר
אריכת
הימים
ואותן
הימים
אשר
שם
הם
ימים
ודאי
שמה
הוא
במחון
הקדושה
שלמעלה
שבטוח
בו
האדם
בעולם
הזה
לעסוק
בתורה
בשביל
שיתחזק
שם
בעולם
ההוא
בשמאלה
עושר
וכבוד
שכר
טוב
ושלמה
יש
לו
בעולם
הזה
למי
שעוסק
בתורה
שלא
לשמה
וכך
מי
שעוסק
בתורה
לשמה
כאשר
יוצא
מעולם
הזה
התורה
הולכת
לפניו
ומגינה
עליו
שלא
יקרבו
אצלו
שרי
הדיון
כאשר
הגוף
שוכב
בקבר
היא
נטרם
לו
כאשר
הנשמה
הולכת
להתעלות
לשבת
במקומה
הולכת
התורה
לפני
אותה
הנשמה
וכמה
שערים
נפתחים
מלפני
התורה
עד
שנכנסת
הנשמה
למקומה

פרשת ראה ולא אמר לפרש שמתו אחר זמן כמות כל אדם. ואפשר לפרש כמאן דאמר בנפרא שמתו מיד ולא הלכו לבייתם.

מובן מהם. וגם אמרו שאין מוקדם ומאוחר בתורה. ויבאי התנאים והאמוראים שעליהם נאמר ורב שלום בניך. א"ת בניך אלא בוגיך. והתחילו לברר וללבן עפ"י חכמת ה"ג מדות שהתורה נדרשת בהן להכין העצמים והחמרים של התורה שבכתב להיותם ראויים לבנין היכלות היכלי המלך. ועבודתם היא היותר קשה. אבל הלכה פסוקה ומסודרת עוד לא היתה. אח"כ באו הנאונים האלפ"ס הרא"ש הרמב"ם ובעלי השלחן ערוך לסדר בניני ההיכל הגדול. ויבררו ויסדרו פלפול לחוד, הלכות לחוד ומילי דאגדתא לחוד. ואח"כ נבררו ונסדרו ההלכות של כל ענין וענין לחברן ולהעמידן בנין ובנין בלבדן כל אחת למינה יחוברו יחדו. והאמנם שהבונים האחרונים המסדרים את הבנינים כל אחד למינו מלאכתם נחוצה ומפוארה ביותר. מ"מ הם רק כנגס ע"ג הענק לעומת החכמים הבונים הראשונים, אשר הכינו בחכמתם כל החמרים והעצמים הרוחניים שיהיו ראויים להבנינים. והם הורו הדרך איך לבנות היכלי המלך:

עתה אבוא לדבר בענין חבור ספר הוזה"ק. הנה ספר הוזהר כמו שנדפס בפעם הראשון. הסתדרותו הוא אך כמו הסתדרות התלמוד בבלי. וכמו שהתלמוד היה נצרך להבונים האלפ"ס הרא"ש והרמב"ם לסדר ולחבר ההלכות למיניהן. כמו כן ספר הוזהר הוא מגרש גדול המלא עצמים וחמרים רוחניים בפרד"ס התורה שבכתב. ונצרך עוד לבונים שיסדרו הבנינים של כל סדרא וסדרא שלא יחסר בו דבר. והוא לברר פירושי ועניני המקראות שהם מעורבים מסדרא זו לסדרא אחרת ולסדרם על מקומם. וכן נצרך עוד לסדר ביאורי המקראות של גביאים וכתובים וחמש המגלות שיהיו כל אחד בלבדו במקום הספר הראוי לו. וכבר עשה כן מחבר אחד בזמננו שלקט מן הוזהר פירושי המקראות שעל ספר התהלים והדפ"ס תהלים עם פירוש הוזהר. ועוד מלבד זה נצרך לברר סודות העמוקים המפוזרים בוזהר שהם לימודי חכמת הקבלה העמוקה. ונכלל בענין זה ספרא דצניעותא והאדרות והמתניתין דספרי תורה ורוא דריון. ולהדפיס מכל זה ספר בלבדו שיהי' היכל המלך והמלכה אשר אך צדיקים יבואו בו. ואני בעניי בעור יוצרי ובוראי לקחתי עלי העבודה להיות אחד מן הבונים לסדר רק בנין בתים של ההיכל הגדול. שיוכלו לבוא באותן הבתים אורחים נכבדים מבקשי המלך כל אחד ואחד לפי מדרגת שכלו ובינתו. וקפשתי חפש מחופש ביאורי המקראות המפוזרים מסדרא זו לסדרא אחרת וסדרתי אותם במקומם הראוי להם:

יען כי לבי אומר לי שבלתי ספק יהיו נמצאים מבקרים אשר ירבו להקשות לדעת כשימצאו באיזה מקומות לפי ראות עיניהם ששניתי איזו תיבות מכפי שנמצאות בספר הוזהר הקדוש. וגם בדבר הסתדרות החדש. סהדי במרומים שכל עמלי ויגיעתי זה לי עשרים שנה בהעתקת והסתדרות הוזה"ק. הוא אך כדי להקל על הלומד המתחילים. לבעבור שכל איש ואיש אפילו בני תורה הפשוטים יוכלו גם כן ללמוד בספר הוזה"ק. ואציע לפני הקורא משל טוב בענין זה. למען יבין נחיצות עבודתי בהעתקת והסתדרות הוזה"ק:

היה מלך גדול שעלה בדעתו לבנות איזה היכלות יפים וגדולים אשר יכילו הרבה בתים עם כמה וכמה חדרים מתדרים שונים. דהיינו חדרי בישול ואפייה. חדרים עבור המשרתים שידורו בהם. חדרים יפים עבור האורחים הנכבדים קרואי המלך אשר יבואו שמה לנחל ולהתענג במו. ועוד חדרים יותר מזהירים עבור בני ביתו של המלך. ועוד גבוה מעל גבוה חדרים שאין לתאר היופי והעונג שיהי' בהם. והם יהיו מיוחדים רק עבור המלך והמלכה. ולפעמים תנתן רשות גם לאוהב היותר נכבד והחשוב בעיני המלך לבוא שמה:

והנה כדי להוציא מחשבתי של המלך מכת לפועל יצאה פקודה מאת המלך להכין כל מה שנצרך לבנינים הגדולים ההם על מגרש גדול ויפה אשר עליו יבנו אותן ההיכלות. וימחרו ויביאו עצמים וחמרים שונים עבור הבנינים. כמו לבנים אבנים עצים וקורות. גם כל מיני מתכות וכל מיני לוחות הזכוכית. גם כלים ומכונות שונים הנצרכים למלאכה ההיא. ויניחו כל זה על אותו המגרש הגדול בלי סדרים נכונים. וזה מובן מעצמו כי אי אפשר שלא יתערבו העצמים והחמרים זה אצל זה וזה בזה. וכאשר יבקשו לבנות הבנינים מוטל על הבונים ראשית לברר כל מין ומין בלבדו בירור אחר בירור למען יהיו נכונים לבנות הבנינים כרצון המלך. ואח"כ מוטל על הבונים לעסוק במלאכת הגזרה להכין כל העצמים והחמרים שיהיו ראויים לתת אותם בתוך הבנינים. וגם זה דבר המובן מאליהם שלא הרי הבונים והפועלים והציירים המכונים חדרי המלך והמלכה. כהרי הבונים והפועלים המכונים שאר הבתים והחדרים הפשוטים ונמוכים במעלה ומדרגה:

הנמשל מובן לכל מבין. כי התורה שבכתב הוא המגרש הגדול המלא עם כל מיני עצמים וחמרים לצורך בנין היכלות נעלים ויפים שונים זה מזה לפי מדרגותיהם. אבל הלכה פסוקה אין

ובכן אשרי אדם שומע להם לשקוד על דלתי הוזהר הקדוש יום יום, ללמוד על כל פנים פירושי הוזהר וביאורי המקראות כמו שסדרתי אותם בספרי זה לכל סדרא וסדרא מדי שבוע בשבוע, והנה נוהרתי מאד מלהביא בהעתקת לשון קודש בספרי זה אותן מאמרי הוזהר העמוקים שאי אפשר להבינם כי אם עפ"י חכמת הקבלה של האר"ל, אבל יש להבין בספרי זה בכל אתר ואתר על פי חכמת הקבלה של הרח"ו ז"ל ובעל השערי אורה, וזה כל אדם בלי שום סכנה ילך לבטח דרכו, וזהו שדקדק כאן אותו הגאון הקדוש הנ"ל להזכיר בדבריו כתבי מרן הרח"ו דוקא, שהוסיף תיבת דוקא בדיוק עמוק, כי חכמת הקבלה של האר"ל לאו כל מוחא סביל דא, ונצרך להוזהר בה מאד מסכנת של מחשבת פגול, וכן הספר שערי אורה כבר כתבתי בהקדמתי הראשונה שדוא ענין מפתח לספר הוזהר, וחיוב גדול וקדוש על כל אדם בר דעת ובעל מוח ללמוד בו, וגם טוב מאד לחנך נערי בני ישראל בספר שערי אורה, ומי יתן ויתקיימו דברי אותו צדיק הנ"ל לחנך גם נערי בני ישראל באותן הלימודים, ובלתי ספק שידי זרים ויד האפיקורסות לא תשלם בהם, ונודעתי שככה יתנהגו מכבר בקהלות הספרדים לתולדותם, הלא אז המה יראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולת ספר הוזהר ויתחנכו בו, וגם כי יזקינו לא יסירו ממנו, ויתחזקו באמונת שכינתא קדישא ומלכא קדישא, להבין איך יש בבח האדם לגנום יהוד קב"ה ושכינתיה, ליתור העשר ספירות באור האורות, ולהבין הסדרים וגבורות, ומדת הרחמים המזהירות, ושמשא וסיהרא המאירות, ועי"ז יתקיים בהם הכתובים, אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא, אז תבין צדק ומשפט ומישרים כל מעגל טוב, וימצאו חן ושכל טוב, ונוכה כלנו לכל הטוב, שאנו מצפים לראות בבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן:

נפשו רוחו ונשמתו אל מקום מקור מחלצתו וסורסן, ואלה נחלס ונשרס בנפשו, שכל מי שלא ראה אור ספר הוזהר לא ראה אור מימיו, וכל שלא טעם מה מתוק אור הוזהר לעינים, ולא ראה אור השמש שימום תלמידי חכמים העוסקים ומעמיקים בהכמה זו, זה לא טעם טעם תורה מימיו, וכו' שטור האריך שם בענין זה:

ועוד פתחו עיניכם וראו הברי קודש מאת עיר וקדיש נזר ישראל הגאון הגדול מארי דרזין בוצינא דנהורא אדמו"ר הנקרא **רבי אייזיקל קאמארנער** בעל מחבר פי' מעשה ארג ופני זקן ועצי עדן על המשניות, ועוד כמה וכמה חיבורים גדולים מפורסמים, ועל כלם חיבורו הגדול ספר **זוהר ח"י**, חיבור גדול ונורא על הוזהר הקדוש, וזה לשונו הקדוש בספרו נוצר חסד על אבות פרק ד'.

יש הרבה שיטות שזרחים מללמוד רזין של מרן האר"ל וספר הוזהר, אשר הם חיינו, ולו עמי שומע לי, בעקבות משיחא אשר הרע והמינות נוצר, יהיו סוקדים כל ימיהם ללמוד ספר הוזהר והתיקונים, כתבי מרן כלול עם חסידות והקדמות של מרן הריב"ש טוב זלוק"ל, והיו מצעלים כל הנזירות רעות, והיו ממשיכים שפע ואור על כל העולמות, וכן השפעות פשטיות בני חיי ומוזני, שעמו וכלו כי טוב ה', וממש חיות האדם הישראלי תלויה בספר הוזהר וכתבי מרן ללמוד בקדושה ובשמחה ובנעימות וציראה והאבה, כל אחד לפי השגתו וקדושתו, וכל ישראל קדושים, ומה אטעס וכו', וכל אות ואות של ספר הוזהר וכתבי מרן הרח"ו דוקא וספר שערי אורה הם תיקונים גדולים להשגחה, לתקן כל הגלגלים וכן כל מעשה מרכזה, ולו עמי שומע לי בדור הרע הזה שהמינות גובר היו לומדים עם תינוק בן תשע שנים ספר הוזהר והתיקונים להגות בהם והיה יראת חמאו קודמת לחכמתו ויתקיים, עכ"ל:

הדור אתם ראו דברי צדיקים דברי קדושים.

עוד איזה מליץ ע"ד בקורת הגאון יעבץ בקדמות הזהר

המגלה פנים בתורה שלא כהלכה הפיץ ביריעות מאמרים מקומעים מן ספר הזהר להביא ראיות כוזבות מהם על משיחות רבו הממא. ועי"ז תעו אחריו הרבה קהלות מישראל. לכן אמרתי כתוב עת לעשות וגו'. וכזה השפלתי מעט השיבות ספר הזהר. הבערה אשר ללחב יצאה תשקע האש בבתי ישראל הנבדלים מן המועים והתועים. ותצא ותאכל את המושל המקשיב על דבר שקר ואת כל משרתיו הרשעים. וספר הזהר ישאר קיים לנצה בקדושתו. ודברי הבקרת שלי אל יעשו עליו רושם גדול אלא כמו רקיקה בלב ים". עכ"ל.

דברים האלה אין צריכים פירושים וביאורים ודי בזה למכין לפתום פיות הרוצים להחנק ותולין עצמם באילן הגדול.

דברי המהבר.

הן ראיתי כי טוב להזכיר כאן מה שמובא בספר **צור דבש** אשר ראיתיו בעיר לאדו, פולין, בבית המדרש של בית הכנסת הגדול, והוא ספר ישן כלוי מעט מזוקן וגם השער איננו בשלמות וחסר שם בעל המחבר. אבל ניכר שבעל מחברו הי' תלמיד הגאון יעבץ, כי נמצא שם איזה שו"ת קצרות מאת הגאון יעבץ, ומסגנון הלשון נראה ברור שכתבם לתלמידו. וגם איזה מכתבים מהגאון יעבץ נמצא שם. ובמכתב התשיעי שכסוף הספר הנ"ל נמצא כתוב באמצע המכתב בזה הלשון:

"ומה שהתרעמת עלי בדברי תפל שאני מטייל מוס בקדשים בזה שהטלתי ספק בחיבור ספר הזהר מי הוא מחברו האמיתי. תדע יקירי שהייתי מוכרח לזה, הלא אתה ידעת בהלחמי מלחמת מצוה נגד משיח השקר צ"צ שר"י ותלמידיו ומשרתיו קשר של רשעים. ואותו הכוזב נתן ישו"ז נביא השקר שלו

הקדמה שניה

עוד איזה מלין על דבר קדמות הזהר

ראינו כלא תושבחתא דכ"א. הללויה הללו אל בקדשו וכו'. עכ"ל. והנה מן הזהר משפטים קכ"ג: נראה שעיקר כותב דברי רשב"י ה' ר' אבא. וז"ל שם א"ר אבא האי דאנא כתבנא מכונינא קדישא אמינא לנבי הבריא וכו'. האמנם מבקרי הזהר רבים הסה ואין כדאי להזכיר שמותם ודברי הבליהם. אך המבקר היותר גדול שכדאי להזכירו הוא הגאון ר' יעקב עמדין בספרו "מטפחת ספרים". ולפי דעתו נכתב הזהר אחר התלמוד כיון שנזכרים בו שמות אמוראים וגאונים. ותמה מאד על שנמצא בו שגיאות נסות ולשון מטומא. ובהרבה מקומות נראה לעין שהלשון מזויף. וגם נמצא בו איזה דינים המתנגדים לתלמוד. ועוד מביא הרבה קושיות. אבל הרב החכם ר' משה מקונץ בספרו בן יוחאי מתרץ כל קושיותיו. ומכרר שדברי הזהר נכונים וחוכר ע"י רשב"י ור"א בנו וחבריהם ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם. והנה גם אני הפעוט תירצתי היטב בעוהש"י בזיו הזהר הקישי' שעל מאן פני הארון ה'. דא רשב"י. וכן הקישיא בענין שבועה ונדרים שנראה סתירה להתלמוד תירצתי היטב. ואעפ"כ גם הגאון יעבץ מביא למסקנא בזה הלשון. "כל המוציא לעו על עיקר ספר הזה לא ינקה ועתיד ליתן את הדין. כי ח"ו לחשוד את הר"ם דיליאון שכרה דברי סודות הזהר מלבו. ומה גם לכתוב ספורי מעשיות ארוכים מופלאים שלא היו ולא נבראו ולהלכות ברשב"י וחבריו. ואפילו הרחוק כזה אסור ולא יעשה כן בישראל". עכ"ל:

היוצא מכ"ז שקונטרסי הזהר שהגיעו ליד רמ"ד לא היו מסודרים. וגם מובן שהרבה מהם היו מטושטשים. ולכן חסר בהרבה מקומות והי' לו יגיעה רבה ועבודת כפולה. עבודת ההסתדרות ועבודת ההעתקה שיהיו ראויים לדפוס. ויען כי לא רצה שמעט המאמרים שעל נז"כ יבאו לבדנה לכן ספחם להמאמרים שעל התורה. הגם שבכמה מקומות אין להם שום שיכות. וכן עשה עם הספרא דצניעותא שנתחבר זמן רב קודם הזהר וכן עם המתניתין והתוספתא והאידרות. ואני בעוהש"י סידרתי כל המאמרים שעל פסוקי התורה על מקומם. והלואי שאחד מאלף יבין עבודתי הגדולה. וידעתי שלא יחסרו מבקרים על עבודתי. אבל רוב מבקרים משקרים. לא יחפץ כסיל בתבונה כ"א בהתנלות לבו. ונשענתי על הבוחן לכות שכל כונתי לשמים שהזהר הקדוש יהי' נלמד כרבים כמו משניות מדרש ועין יעקב. והמשכילים יזהירו כזה הרקיע. ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. ואז יתקיים ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת בב"א:

דבר ידוע שהזהר נתגלה ויצא לאור עולם זה ת"ר שנה בערך. ע"י הרב החכם הגדול ר' משה דיליאון זצ"ל הספרדי מעיר אוילא. והרבה דעות והשערות נאמרו בזה. וז"ל בעל שלה"ק. ראוי שתדע שרשב"י ובנו לא כתבו ספר הזהר כאשר הוא בידינו היום. אבל היו תלמידיו ותלמידי תלמידיו שאספו הקונטרסים שכתבו הם וחבריהם כמו ישיים שנה אחרי מותו קרוב לזמן חתימת המשנה. וקבלתי על פה שזה החבור כ"כ גדול בכמות שאם היה נמצא כלו יחד ה' משא נמל. אמר יש"ר שמעתי מפי מגיד אמת שבשנת ש"פ כשכחו הספרדים עיר היידעלבערג לקחו מבית עקד הרועים (ואקדעמאי) כמה אלפים ספרים מכל לשון. וביניהם הרבה ספרים קדושים כתובים על קלף. ושם גם ספר הזהר על כל כ"ד ספרים משא סבל. וקצתם שולחו לרומא להחשמן. וקצתם לקד דוכוס באונאריאה. וגם לספרד שולחו קצת מהם. ועוד מביא שם בשם ספר יוחסין שהלק מהם נפל ביד ר' משה דיליאון. ובגמר דצניו שכל דברי המבקרים הכל הסה. והאמת שרשב"י וחבורתו הקדושה אמרו דברים ההם. ויותר הרבה מהם. אבל יוכל להיות שלא נכתבו דבריהם בדורותם על סדר נכון אלא בקונטרסים מפוזרים. ובמשך הזמן חוברו כהלכתן. ואל תתמה ע"ז כי כן עשה רבינו הקדוש בחבור המסעות שהיו הקונטרסים מפוזרים ב' כנפות הארץ. וכן עשה רב אבי בחבור הגמרא. עכ"ל. ובספר שה"ג מביא שמלך אחד ממלכי המזרח צוה לחפור במקום אחד על עסקי ממון ונמצא שם ארון אחד ובו ספר הזהר. וכאשר לא מצא מבינים בו שלח הספרים לחכמי מולטולא וישמחו בו שמחה גדולה. ושולחו למלך מתנות רבות. ומשם נתפשטה חכמת הקבלה בישראל. עכ"ל:

והרב הגאון ר' אברהם בנו של הגר"א מוילנא זצ"ל כתב בחיבורו "רב פעלים" שספר הזהר נקרא ע"ש רשב"י אף מה שלא עשה. רק תלמידיו ותלמידי תלמידיו כתבו כפי מה שקבלו ממנו. כמו שהמשנה וספרא וספרי ותוספתא כלדו אליבא דרע"ק. אע"פ שאלו הספרים נעשו על פיו יותר מ' שנה אחרי מותו. אף בן נתחבר הזהר אחרי מות רשב"י ע"י תלמידיו ותלמידי תלמידיו. וכתב עוד שם שגם הראשונים ידעו מספר הזה והיה בידם כמו מגלת סתרים. והא ראי' שרש"י ז"ל פירש על הא דא"ר יוסי דא חלקי עם גומרי הלל בכל יום. שהן ב' המזמורים הללו את ה' מן השמים והללו אל בקדשו. וזה לא נמצא בשום מדרש רק בזהר פקודי רל"ב. וז"ל הללויה הללו את ה' מן השמים וגו'. תושבחתא דא אמר דוד לקבל דא דשמא קדישא וכו'. ואינון דא ותושבחתא בתראה

יש גנרסאות הוהר מקוס עיון כמו גנרסאות הס"ס. והסר ראותי בהנסות מק"מ של ילא י"ח בתיקוני הגנרסאות. ודפוס הוהר שלפניו מלא טעותים אשר לא שם המק"מ עיונו עליהם צדקס מכבדו. אמנם מקוס הניחו להתגדר בזה לי השפל והגדוה חלל אישים. עמדתו על החקירה ונתתי את לבי לשוט ולהעמיק. להבין ולהשכיל מעשי ה' כי נורא הוא מראש ועד אין סוף וכו'. כדני שהתלמודים יתנו לב ויבינו בספר תורת אלהים. והמשכילים יוסינו כוהר הרקיע ויתרצה הדעת". וכו' וכו'. עכ"ל:

מדברי הגאון והצדיק הזה יוכל כל קורא מבין להבין שעוד יש עבודה גדולה לתקן. הרבה טעותים ושגיאות שנפלו בספר הוזה"ק. ואין זה פלא כיון שכמה מאות שנים היו הכתבים ספונים וטמונים באיוו מערה ושלם בהם רקב ומחק. וגם אחרי כן כאשר נתגלו הכתבים בעולם עוד לא היתה מכונת הדפוס מצויה. ונעתקו הכתבים בכתב יד ונשאלו מיד ליד. וכל זה גרם שגיאות שיבושים וטעותים. כי לאו כל מעתיק היתה לו ידיעה הגונה בחכמת הקבלה ובחכמת הדקדוק של לשון ארמית. והחליפו לשון זכר בלשון נקבה לשון רבים בלשון יחיד וכן להיפוך. ולא דקדקו להיות נזהר בהתייבות. מאי. מה. מהו. ההוא. ההיא. האי. שעי' נעשה הענין קשה ההבנה. ואח"כ כשהופיעה בעולם מכונת הדפוס נולדו הרבה שגיאות ע"י טעות מסדרי האותיות לדפוס. ואין יכול להיות מבין על זה כי אם איש העוסק בהדפסת ספרים ורואה בעיניו מלאכת סדור האותיות והסבות שעל ידן נעשים טעותים שונים בהדפוס. ובכן כמו שעשה הב"ח והגר"א ובעל הצ"ק בש"ס בבלי כן נצרך לעשות בספר הוזה"ק. ואני בעניי לא הרחבתי בנפשי עוז לתקן אלא במקומות שהטעות בולט והבנתי בבירור שזה טעות הדפוס או טעות המעתיקים הראשונים: ואגב גררא אביא כאן עוד איזה דברים נלהבים על דבר גדלות וקדושת ספר הוזה"ק מאותו הרב הגאון הצדיק הקדוש הנ"ל מה שכתב בספרו על התורה בפרשת בהעלתך. וזה לשונו. "בוא וראו כמה אולרות נפלאות פתח לנו הסגל הקדוש רבי שמעון בר יוחאי בספר הוזה"ק. וכבר גאוני ארך קיימו וקבלו ולא ימוש מפיהם נופת לוף דש אמרתיו הקדושים הצוערים ברשפי אש שלהבת יח מכלית ההכמה ותכלית דרכי העבודה והטהרה. שם יתנו לדקות הסגל להבין עפ"י דרכו דרך הקדוש של הספר הקדוש. אשרינו מה עז הלקנו שזכינו לאורו ללכת ולהגות בחמרי נעים בזיו וזהר עלינו אור הקדוש. חכו מחמקים וכלו מחמדים. מים שאין להם סוף וקץ להבין ולהשכיל במעשה בראשית ובמעשה מרכבה. ואיך יוכל האדם להיות מרכבה להתייחד ולהשיב נפש

יעוד ויצא יהודה לשוח בין עצי הלבנון. וירא והנה שם עצי פרי. מינים ממינים שונים. עצי גפן וית תאנה ורמון ותפוח אהלים וארזים מעורבים אלה בין אלה. ויאמר יהודה מה נאה ויפה היה פרדם אם יהיו העצים מסודרים מה עץ פרי למינו יעמדו יחדו שורות ושרות לבדנה. וישמע את הקול מדבר אליו. קריינא דאגרתא איהו ויהו ליהו פרונוקא. ויקח יהודה חלק מן העבודה הזאת על שכמו. עבודת הגן לסדר הפרדם בסדור טוב ויפה. למען ימצא בו כל איש בנקל מין פרי עץ החיים אשר יבקש:

ועל דבר שיבושי הנסחאות וטעותי הדפוס הנמצאים לרוב בספר הוזהר. אשר הרבה ינעתי לתקנם עד מקום שידי היתה מגעת בעור יוצרי ובוראי. הנה בענין זה אביא כאן דברי מחבר אחד גאון וצדיק קדוש יאמר לו. מרן צבי דיר"ש מזידיטשוב וצוק"ל. בעהמ"ח ספר עמרת צבי פירוש על הוזה"ק. וספר פרי הילולים פירוש על הפרי עץ חיים. וספר סוד מרע ועשה טוב. וספר בית ישראל. ואלה המה דבריו הקדושים שכתב במכתבו להרב הגאון והצדיק מאור הגולה קדוש עליון וכו' אדמו"ר הרב אברהם יהושע העשיל מאפסא וצוק"ל. על דבר הדפסת ספרו עמרת צבי. וז"ל באמצע המכתב שנדפס בספר עשר קדושות.

הנה ספר הוזהר בו דפס נפשי עד אשר צדכני וצקוני נקשרתי בו לא אלוה ולא אשקס. כי צחמת ספר הזה ידוע ומפורסם סגולה עסקו בו. והוא מקור לכל ספרי ילדים וממנו נובעים כל המוסרים והאצת ה' המתימה. ואשר על זה שאלים ליום הדין בני לפית צמרכה וכו'. ומי לנו גדול לסמוך בעסקי שיעור קומה וכו' וולת בעסק ספר הוזהר. אשר אס ראיתי כל הספרים שנדפסו ונתפשטו מן לדיקי הדור בזמנינו זה. הים צהס דבור אשר לא ירמו או כתוב צפירוס בספר הוזהר. וכלל דבריו כל הדברים מיוסדים. על פיו ילאו. וזה דבר ידוע ומפורסם והארכות בזה אך למחסור. ונוסף לזה ראיתי כי הגדולים לדיקי הדור אין משגיחים על הדפסת ספרי הוזהר שהיה מוגה ומדויק כאשר השגיחו קדמוניו הראשונים ענין חופש חפס מחופש בהגהת הס"ס וסקלו המסילה. ומספר הוזהר משכו הגדולים את ידיהם. וספר בספר הזה מובחם גאולתינו ופדות נפשינו. כמוצא בר"מ פרשת נשא קי"ב. וז"ל והמשכילים יוסינו כוהר הרקיע. בזה חבורא דילך דאיהו ספר הוזהר מן זוהרא דאמא עלאה באלין לא לריך כסיון. בגין דשתידין ישראל למפעס מאילנא דהיי דאיהו ספר הוזהר ויפקין ביה מן גלותא ברחמי וכו'. עכ"ל ר"מ. והנה בדפוסים עלו כלו קמטונים מלא טעותים ואין איש שם על לב. כי